

تاریخ شفاهی
دفاع مقدس

روایت

دکتر سیدمسعود خاتمی

طیب زندان دولتو

به کوشش: دکتر محمدرضا باقری

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

۱ ۳ ۹ ۹

سرشناسه	: خاتمی، سیدمسعود، ۱۳۳۲ - مصاحبه‌شونده
عنوان و نام پدیدآور	: تاریخ شفاهی دفاع مقدس روایت دکتر سیدمسعود خاتمی : طیب زندان دولت‌آورد
مشخصات نشر	: تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۹
مشخصات ظاهری	: ۳۰۴ص: مصور (رنگی)، نمودار، عکس.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۱۱۶-۲
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
عنوان دیگر	: طیب زندان دولت.
موضوع	: خاتمی، سیدمسعود، ۱۳۳۲ -
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- خاطرات
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Personal narratives :
شناسه افزوده	: باقری، محمدرضا، ۱۳۴۶ - مصاحبه‌گر
شناسه افزوده	: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
شناسه افزوده	: Islamic Revolution Iranian Revolutionary Guards. Holly Defense : Research and Documentation Center
رده بندی کنگره	: DSR۱۶۲۹
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۰۸۴۳۰۹۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۲۱۷۴۷۷

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

تاریخ شفاهی دفاع مقدس روایت دکتر سیدمسعود خاتمی

طیب زندان دولتو

به کوشش: دکتر محمدرضا باقری

تدوین نهایی: دکتر حسین احمدی

ویراستاران ادبی و محتوایی: زینب محمدخانی برچلوبی و زهرا گل محمدی ■ نمونه‌خوان: مهناز محمدجوهری

طرح جلد: محمد صمدی ■ صفحه‌آرایی: سیده‌ادی خاوشی ■ نمایه: سجاد نخعی

لیتوگرافی: چاپ: مرکز چاپ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. ■ ناظر چاپ: محمد بهروزی

چاپ اول: ۱۳۹۹. ■ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۵,۰۰۰ تومان ■ شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۱-۱۶-۲

کلیه حقوق متعلق به مرکز اسناد تحقیقات دفاع مقدس است.

نقل از کتاب با ذکر مأخذ مجاز. هرگونه بهره‌برداری دیگر منوط به اجازه کتبی این مرکز می‌باشد.

۶۶۴۹۵۵۷۲ ۶۶۴۸۱۵۳۱-۲
info@hdrdc.ir
www.shop.hdrdc.ir

دفتر مرکزی: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲
فروردین، مجتمع ناشران، طبقه اول، واحد ۴
فروشگاه: تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی،
مجتمع ناشران فخررازی

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۳	مقدمه

گفت‌وگویی اول: از تولد تا انقلاب اسلامی

۱۷	چکیده
۱۷	خاستگاه خانوادگی
۱۹	مجتهد کتوشلواری
۲۰	رشد و بالندگی با وجود فقر و نداری
۲۲	آشنایی با آیت‌الله سعیدی و بیدایش افکار انقلابی
۲۳	تحصیل در رشته پزشکی و جراحی عمومی
۲۵	شکل‌گیری شخصیت مذهبی و سیاسی
۲۷	مبارزه علیه رژیم پهلوی
۳۰	الگوهای ستودنی در اخلاق پزشکی
۳۱	برگی از زندگی مشترک

گفت‌وگوی دوم: اسارت در زندان دولتو

- چکیده ۳۳
- اولین مسئولیت‌ها پس از پیروزی انقلاب ۳۴
- حضور در بهداری ستاد عملیات غرب ۳۷
- در کمین دمکرات‌ها ۳۸
- شهادت رزمجو و دکتر قاضی ۳۹
- اسارت در زندان دولتو ۴۱
- وضعیت بهداشتی و عمومی زندان ۴۴
- آزادی از زندان ۵۰
- گفت‌وگوی ضمیمه ۵۴
- آشنایی و ازدواج ۵۴
- بیم و امید در دوران اسارت ۵۷
- استجاب دعاى امام خمینی (ره) ۵۹
- جنگ تحمیلی و وحشت‌آفرینی منافقین ۶۳
- ویژگی‌های شخصیتی دکتر خاتمی ۶۵

گفت‌وگوی سوم: تدابیر مدیریتی در استان فارس

- چکیده ۶۹
- فرماندهان سپاه در اوایل انقلاب ۶۹
- فرماندهی سپاه استان فارس ۷۱
- درگیری سپاه با خوانین ۷۲
- ایجاد ارتباط میان مراکز سپاه استان ۷۶
- تشکیل سپاه عشایر ۷۷
- تلاش برای حل بحران فیروزآباد ۷۹
- پایان غائلهٔ ضرغامی‌ها و کشکولی‌ها ۸۲
- مواضع آیت‌الله دستغیب و آیت‌الله ربانی در قبال خوانین فارس ۸۴
- اقدامات منافقین در استان ۸۹
- چهرم، شهری انقلابی ۹۱

گفت‌وگوی چهارم: از فرماندهی منطقهٔ فارس تا عضویت در شورای عالی سپاه

- چکیده ۹۳
- تغییر رویهٔ بنی‌صدر ۹۳

۹۶	رجایی؛ الگوی پاسداران در ابتدای انقلاب
۹۷	بهشتی؛ مرد مدارا و سکوت
۹۹	آیت‌الله خامنه‌ای؛ ستایشگر نظم
۱۰۰	آیت‌الله مشکینی؛ معلم اخلاق اسلامی
۱۰۱	سپاه؛ مسئول حفاظت از شخصیت‌ها و ائمه جماعت
۱۰۳	تأکید بر رعایت سلسله‌مراتب در سپاه
۱۰۳	تشکیل دفتر هماهنگی
۱۰۴	ترکیب شورای فرماندهی سپاه استان فارس
۱۰۷	شورای عالی سپاه
۱۰۸	واحد امور پاسداران
۱۱۰	واحد تعاون
۱۱۲	رسیدگی به مشکلات رزمندگان

گفت‌وگوی پنجم: مسئولیت در بهداری جنگ و معاونت حقوقی - پارلمانی وزارت سپاه

۱۱۳	چکیده
۱۱۴	اعزام نیرو به مناطق جنگی
۱۱۶	همراهی خانواده برای حضور در جبهه‌های جنوب
۱۱۷	روند ساخت بیمارستان‌های صحرائی
۱۲۱	حضور کادر پزشکی در خطوط مقدم جبهه
۱۲۴	ارتباط میان بهداری کل و بهداری رزمی
۱۲۶	ساخت و تجهیز بیمارستان‌ها در مراکز استان‌ها
۱۲۶	تشکیل وزارت سپاه
۱۲۶	معاونت حقوقی و پارلمانی وزارت سپاه
۱۳۱	نگاه مثبت مسئولان به سپاه

گفت‌وگوی ششم: شکل‌گیری ستاد امداد و درمان و اقدامات آن

۱۳۳	چکیده
۱۳۳	اقدامات ستاد امداد و درمان
۱۳۸	یگان‌های امداد و درمان در عملیات ثامن‌الائمه ^(ع)
۱۳۸	تقویت بهداری نیروی زمینی سپاه
۱۳۹	حفاظت اطلاعات در بهداری جنگ
۱۴۱	تجربیات گذشته در خدمت آینده

گفت‌وگوی هفتم: بسیج جامعه پزشکی برای پشتیبانی از جنگ

- ۱۴۳..... چکیده
- ۱۴۴..... تشکیل بسیج جامعه پزشکی
- ۱۴۴..... ظرفیت درمانی کشور در خدمت جنگ
- ۱۴۶..... بیمارستان امام حسین^(ع) اولین میزبان مجروحان جنگی در تهران
- ۱۵۰..... رعایت اصل تریاژ در جنگ
- ۱۵۲..... نقش هوانیروز در انتقال مجروحان

گفت‌وگوی هشتم: متخصصان متعهد

- ۱۵۵..... چکیده
- ۱۵۶..... پزشکان شاخص در جنگ
- ۱۵۸..... توسعه چشمگیر سازمان بهداری با حضور دکتر عرب و دکتر عین‌اللهی
- ۱۵۸..... درمان جانبازان اعصاب و روان؛ دغدغه دکتر نوربالا
- ۱۶۰..... دکتر فتحیان؛ مسئول توانمند بهداری
- ۱۶۲..... تأمین دارو و تجهیز مراکز درمانی جبهه جنوب با تلاش دکتر رجایی
- ۱۶۳..... دکتر مهرابی توانا؛ معاون جوان و پرتلاش واحد بهداشت
- ۱۶۵..... دکتر جدیدی؛ چشم‌پزشک فعال بهداری رزمی
- ۱۶۵..... ادامه تحصیل کادر پزشکی و خانواده شهدا و ایثارگران

گفت‌وگوی نهم: مسئله بهداشت در جنگ تحمیلی

- ۱۷۵..... چکیده
- ۱۷۶..... اهمیت واحد بهداشت در جنگ
- ۱۷۷..... مغفول ماندن تلاش‌های پیشگیرانه
- ۱۷۹..... ارتباط علمی با دانشگاه‌ها
- ۱۷۹..... بررسی وضعیت بهداشتی منطقه
- ۱۸۰..... رعایت بهداشت در تغذیه رزمندگان
- ۱۸۳..... فلسفه دفن سریع اجساد
- ۱۸۴..... اهمیت ساخت کانکس‌های استحمام و سرویس‌های بهداشتی
- ۱۸۶..... ضرورت آموزش بهداشت فردی
- ۱۹۴..... مظلومیت بچه‌های بهداشت در عین موفقیت
- ۱۹۵..... کمبود امکانات و به‌کارگیری امدادگران در مسئولیت‌های غیر تخصصی

گفت‌وگوی دهم: مواجهه جامعه پزشکی با عوامل ناشناخته شیمیایی در جنگ

۱۹۷	چکیده
۱۹۸	تاریخچه و گستره بمباران شیمیایی
۲۰۲	جنایت تاریخی صدام در حلبچه
۲۰۵	شرکای صدام
۲۰۷	یگان‌های شیمیایی عراق
۲۰۸	نبودن آمار دقیق از مصدومان شیمیایی
۲۰۸	نقش دیپلماسی در موضوع شیمیایی

گفت‌وگوی یازدهم: تحقیقات و اقدامات کادر پزشکی برای کمک به مجروحان شیمیایی

۲۱۳	چکیده
۲۱۴	تدابیر پزشکی برای مقابله با بمباران‌های شیمیایی
۲۱۵	پادزهر گازهای شیمیایی
۲۱۵	اقدامات گروه پزشکی هنگام مواجهه با رزمندگان شیمیایی
۲۱۶	جامعه پزشکان، پیشگام در مداوای مجروحان شیمیایی
۲۱۸	تحقیق برای شناخت و آموزش برای مقابله
۲۲۵	مرکز تحقیقات مصدومان شیمیایی
۲۲۵	روش‌های مقابله با سلاح‌های شیمیایی
۲۲۷	تحقیقات دکتر فروتن در زمینه شناسایی سلاح‌های شیمیایی
۲۲۷	پدافند در مقابل حملات شیمیایی

گفت‌وگوی دوازدهم: شیوه‌های درمان مصدومان شیمیایی

۲۲۹	چکیده
۲۳۰	زنده‌ترین پزشکان متخصص در خدمت مصدومان شیمیایی
۲۳۲	بمب‌های شیمیایی ترکیبی
۲۳۴	آموزش مقابله با گازهای شیمیایی
۲۳۵	عملکرد سازمان منع گسترش سلاح‌های شیمیایی
۲۳۶	روند درمان مصدومان شیمیایی
۲۳۸	استادیوم آزادی پذیرای دو هزار مجروح شیمیایی
۲۴۰	درمان اسرای عراقی
۲۴۲	روحیه ایثارگری؛ عامل پیروزی انقلاب و جنگ
۲۴۵	نقش بیمارستان‌های صحرایی در حملات شیمیایی

پیشگفتار

تاریخ شفاهی شیوه‌ای نوین در تاریخ‌نگاری معاصر است که در صورت اجرای روشمند و مبتنی بر مطالعه دقیق موضوع، می‌تواند خلأها و کمبودهای تاریخ‌نویسی را تا حدی پوشش بدهد و نقاط تاریک تاریخ دهه‌های اخیر را روشن کند. از جمله ویژگی‌های مهم این روش، بیان رویدادها از زبان کسی است که خود نقشی در وقایع داشته و در روند آنها تاثیرگذار بوده است و به همین دلیل، می‌تواند از جزئیات و لایه‌های پنهان حوادث، اطلاعاتی دقیق و منحصر به فرد ارائه دهد. علاوه بر این در تاریخ شفاهی، احساسات جمعی و فردی تبلور می‌یابد، خردورزی نهفته در تصمیم‌گیری‌ها تبیین می‌شود و چگونگی و چرایی رخدادها، زمینه‌ها و پیامدهای آنها و جزئیات و پیچیدگی‌هایشان که تجربه زیسته راوی است، به تصویر کشیده می‌شود. همه این ویژگی‌ها منجر به شکل‌گیری تاریخی می‌شود که ملموس‌تر و عینی‌تر است. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس که می‌توان آن را از اولین مرکز تاریخ شفاهی در ایران به شمار آورد، هم‌زمان با آغاز جنگ تحمیلی، تأسیس شد. راویان این مرکز در طول سال‌های دفاع مقدس، با حضور در کنار فرماندهان، به ثبت و ضبط رویدادها در لحظه وقوع آنها پرداختند. حاصل تلاش‌های آنها تولید اسنادی دست اول و منحصر به فرد در خصوص جنگ تحمیلی بود که در این مرکز، طبقه‌بندی و سازماندهی شده و تاکنون آثار متعددی بر اساس آنها، تألیف و تدوین و منتشر شده است. در طول سال‌های پس از جنگ، به تدریج تجربه نشان داد که اسناد به‌تنهایی بیان‌کننده همه ابعاد جنگ و عمق وقایع آن نیستند. به همین دلیل، از سال ۱۳۸۸، برگزاری جلسات مصاحبه با فرماندهان و مسئولان رده‌بالای جنگ، در دستور کار قرار گرفت تا از این طریق، خلأهای تاریخ‌نگاری جنگ تحمیلی مرتفع شود. ره‌آورد این گفت‌وگوها پس از تدوین، تنقیح و تدقیق بر اساس اسناد، در قالب کتاب‌های

تاریخ شفاهی منتشر شده است. به همین دلیل، می‌توان گفت که تاریخ شفاهی فرماندهان و مسئولان واحدهای تخصصی در جنگ، یکی از مهم‌ترین منابع پژوهشی برای ورود به لایه‌های درونی جنگ و آگاهی از چیرستی و چیرایی تصمیمات بزرگ و تاثیرگذار بر روند جنگ تحمیلی است.

با توجه به این مقدمات و همچنین با عنایت به نقش واحد بهداری و تأثیرگذاری آن در جنگ تحمیلی، گروه تاریخ شفاهی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس با هدف ثبت و ضبط تجربه‌های عرصه بهداری در جنگ تحمیلی، اقدام به برگزاری جلسات مصاحبه با دکتر سیدمسعود خاتمی کرده است. دکتر خاتمی از مبارزان علیه رژیم ستمشاهی در دوران قبل از انقلاب بوده است که پس از انقلاب، با ورود به سپاه، مسئولیت‌های متعددی از جمله فرماندهی سپاه استان فارس، عضویت در شورای عالی فرماندهی سپاه، معاونت پارلمانی - حقوقی وزارت سپاه، مسئولیت واحد امور پاسداران و مسئولیت بهداری کل سپاه را برعهده گرفته است. وی مسئولیت معاونت بهداشت و درمان بنیاد مستضعفان و جانبازان، مسئولیت جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران و ریاست دانشگاه علوم پزشکی **بِقِیَّةِ اللَّهِ** را نیز در کارنامه خود دارد.

دکتر محمدرضا باقری در مقام مجری پروژه، مسئولیت احصای اسناد، تنظیم محورهای گفت‌وگو و برگزاری جلسات و درنهایت تدوین اولیه متن را برعهده داشته‌اند که مرکز اسناد بر خود لازم می‌داند از زحمات ایشان قدردانی کند. شایان ذکر است که متن کتاب پس از آماده‌سازی، برای بررسی نهایی، در اختیار دکتر خاتمی قرار گرفت و کتاب حاضر روایت تأییدشده از منظر ایشان در خصوص جنگ تحمیلی و مسئولیت‌هایی است که در آن ایفای نقش کرده‌اند. امید که تلاش‌های خالصانه دکتر خاتمی و همکارانش، الگوی جوانان این سرزمین در راه حراست از مرزهای ایران و صیانت از انقلاب اسلامی و تشکیل تمدن نوین اسلامی باشد.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

گروه مطالعات تاریخ شفاهی

۱۳۹۹